

გუთნის-დედა,

მამულის-მოვლისათვის.

გელი მოსწორება ტფილისში.
ა. გურუსელიძის სჯამბაში.
გუგაის, სეკუთარს სხსლში.

გამოიწემა ორგანში ერთსულ. ფასი ერთის წლის გამოცემის ვინც ფიცკარზედა კელს აწერს ერთი მანეთი, რომელიც არ აწერს ორი მანეთი.

«ცისკარზედა დამატება.

6. 4

თელავის უესდიდამ 22 იანჭარს.

ერთი დასახლებულთაგანი სსჭათა მო-
რის უესდებში არის თელავის უესდი, ასე
რომ მარჯუჭნა მსარე ალახნისა ასეთს
საჭიროებასა ჰბოებს სსხნავს მიწებშია,
რომელ გარდა მოსავლიან წელიწადს, ბეერს
წილს ჰურსა, ეიდულობს სსჭაენით.

მჭჭლათვე სოფლიური ხასლოსნობის
კელობა ჩჭწნის უესდისა არის მიწის სჭნა,
ვენახის გამეჩება; საქონლის მეჩახჭა და
მცირედი სოფლიური კელოსნობა.

უპირჭჭლესი და საუუმჭჭლიანი ჩჭწნი
შემოსავალი არის ვენახიდამ, რომელზედაც
უშეტესი წილი გლესთა მუშაობს, მაგრამ

ჩჭწნს საუბედუროდ ეს შემოსავალი სრუ-
ლიად დამოკიდებულია მეიდველის ნებაზედ
და არა ნაუოფის თჯებაზედ.

სსჭა დანარჩენი ჩჭწნი სოფლიური გე-
ლოსნობა წარმოადგენს როგორათაც რომ
შესაწვევენელს კელოსნობას ვენახებისათვის.

შსლოოდ უეჩახსენელს დროს, როდესაც
ალახნის კადმითი მსარე, რომელსაც დრო-
ებითი მიეცემა დიდი მნიშვნელობა, გაჭდა
უმიშარი--სჭნა და ჰურის თესვა დიდათ
განვრცელდა, მაგრამ უსიდობა და უნობა,
წელის მოდიდების დროს, ასეთს მდგომი-
არობაში გვაგდებს, რომელ ხანდისხან
თჭჭობით აღარა საშუალობა არა გვაქქს
კადმით გასვლისა და რასაკვარჭჭლია რო-
მელ ეს შემოსჭჭვა ძალიან აბრკოლებს
მომეჩებას კადმითი მსარისას.

ჩჭწნს ნახნავებზედ ითესება შემდგომი

ნათესა სორბალი და ქერი, სიმინდი და ფეტვი, ამის გარდა სსუბა ეკონომიური მცენარე არა ითვება რა.

ეპიორი მიწა ალაზნის კამოდმა არის წითელი, ნაყოფიერი თვის კენჯარეული, რომელიცა ძვეს კლდიანს დედამიწა ალაგსედ და ამ ალაგს ეოველგან რომ მოსარწვაე წყალი ქქონოდა ძალიან საკმაყოფილო იქმნებოდა მოძენებისათვის სსუბა და სსუბა რასმიას.

ჩქტნი ვენასა და ბალს ჰბარტს ბართათ; მინდურებს სუნენ ჩქტნის ქართულის გუთით წინ თვლებიანი და გამობერილის ფრთით(?) რომელსაც რომ უნდება რეიამ თორმეტადის ულევი სარკამბეჩი და ფარცხენ ჩქტნის უბრალს ფარცხუთა.

რასაკურტლია რომელ ჩქტნი მქტლებური გუთანი ბევრს შემთხუტვაში არ ვარგა. მაგრამ ამის სიკარეეც ის არის რომელ მიწასა სთსრის ნახუვარ არძინსედ და მსოლოდ ასე ღრმა ნახნავსედ მოადის კარეი მოსავალი.

დიდის სიამოყნებით ვიეთხებთ წყირილი გენარალის მუსრანსეისა და გამოცხადება (განუებლობისა სოულის.) დაბუტლილი გუთნის დედამი წარმართებით სმარებისა შუძანის გუთნისა, რომელიცა იყო გაკეთებული დასავლეთი რუსეთის ღუბერნიებისათვის და შეფარდებული დიდის წარმართებით ჩქტნის მსრისათვის.

ჰქმმარტად რომელ დიდი ბუნდოურება იქნება ჩქტნისთვის ორ უდლით შუძანის გუთნითა შეკიძლით იმ სიღრმესედ თხრა და ისე გაღანბრუნება მოჭირილი მიწისა, რეოორც რომ ესლა ჩქტნის გუთნითა, ამის გარდა ჩქტნს გლეხს არ აქვს იმთონი საშუალობა მიწის სენისა თავისის საქონლით და ამის გამო ესლა რამთონიმე კომლმა უნდა მოაგროგოს საქონელი, და რეიეთ მოიხსნა მიწეი. ამ ასლის გუთნითეი თუთქმის სუეველას შეუძლიან სუნა თავის საქონლით; მსოლოდ საეჭვოა, რომელ გლეხსა შეიძლოს ეიდვა შუძანის გუთნისა რომლისაც ფასი არის ოთხი მუშანი, მაგრამ უნდა შევნიშნოთ რომელ ღონე, რომელიც ატარებს გუთანსა სრულიად დამოკიდებულია საულობიანობისაგან ეპიორი მიწისა და სსუბათა მიხესთა ნახნავში; კარდა ამისა სიღრმე სნულისაც იმავე ღონესედვე არის დამოკიდებული, ამისკამო ვგონებთ რომ შუძანის გუთანს, რომლისათვისაც დიდის მინდურებსედ და სამუსრანოში საქმაო იყო ძალა ანუ ღონე ორისა უდლისა, ამ ჩქტნს თისიანს და შიპე მიწეში მოითოსეს სამს უდელს. ნიადაცი მიწისა ვადმა სრულიად სსუბა არის და დიდი განსხუვება აქვს გამოდმის ეპიორსედ, ვადმა მიწას ეპიორს ურეეია ქშა, კეწეა და დამკვარი ნესუ ანუ მცენარე. ამ გური ეპიორი, თუ მოსარწვაე წყალი იქნება, ძალიან მოსა-

ვლიანი ალაგი არის მოხრდაობისათვის არათუ სახლოსნობისა, არამედ სასელთსაქმარო მცენარესთვისაც. ამ გუბარი მიწა შეიძლება მოიხსნას ერთ უღლიან გუთნითაც, გასაფხულზედ გამოცდით ასალ მოგონებულ გუთნის ერთის ავრონომისაგან და თავის დროზედ ვაცოდინებთ მსურებულთა ამა მცოდინარეობასა.

ზირუტეუს მოძენება ჩუქნში იუოფების ორ რიგათ: სასეირნო და საშუქოა. ცხუბრი, თხა, ღორი, ცხენი ეყოფენის ზირუტელს, მეორეს ხარი, გამბენი, სახალღის ცხენი ანუ შესაჯდომი, ვირი, ჯორი, გულ დარწმუნებით შეეკვილიან ვსოქუბთ, რომელ საშუქოა ზირუტეუ უმრავლესია სასეირნოზედ, არამცოუ მარტო ჩუქნს ალაგბი, არამედ სხუა ალაგბზედაც ჩუქნის მხრისა. მთელს კახეთში ადვილად შეიძლება მინაური ძეგრინულის კახუნა და გამრავლება და ბევრი საშუალობაც არის და შესაძლებელია რომელ ვარტი შემოსავალი იქნებოდა ქათმისაგან და ყუჭტრცისაგან თუ რომ განსაკვირვებულ ჩამოიტანდნენ ქალაქში, მაგრამ საქმდისინ არსად არ არის მთუხუბული ამ გუბარი კელიობა.

სიღნაღის უყნდბი, ზოვიერთმა ვანათლებულმა მაძელის მეპატრონებმან **1859** გაიჩინეს და დაიწყეს განაჩიერად გასდა აბრეშუმის ჭიისა და ეაჭის ზარვის გამოსუჭვა ევროპიულად. წრეულს ჩუქნც მო-

წადინებულნი ვართ ჩუქნს უყნდბიაც მავგარდა კასდა და გაჩენა იტალიანური და ჩინეთის აბრეშუმის ჭიის თესლისაგან ალაგნის გაღმა სადაცა, დაახლოებით რომ ვსოქუბთ **50** ათასი თუთის მიწი. თუ ეს წადილობა ადგვისრულდა იმედი გუაქუქს რომელ დროებით აბრეშუმისაგან ვარტი შემოსავალი გუექუება და მაძინ ჩუქნი მდგომარეობა აღარ იქნება დამოკიდებული სინაჯუბზედ. კეთილად წარმართებისათვის ამ საქმისა უმბრუტლესად საჭიროა გაჩენა ვარვის ვარის აბრეშუმის ჭიისა ესლანდელის თათრულის ჭიის სამაგვიროთ; მასუგან ხალხის სწავლა კანონიერად მოვლისა და ევროპიულად ეაჭის გამოსახუჭვისა. ზირუტელს შემთხუჭვაში საჭიროა მთავრობის შეშუება და მეორეში სწავლა ხელუჭითობით მცოდინარეთა ამა საქმეში.

ეაჭის გამოსახუჭვად, რომელიც რომ იქნება განსაკუთრებით სადღეაქაცო საქმე მგონია საჭირო იყოს საკუთრად ამისთვის გამართული სახლი მთავრობისაგან ანუ ვარტე ეტცისაგან, სადაც უნდა მუშაობდნენ გამოცდილი ამ საქმეში დედავაცები, გამოწერლინი საფრანგეთიდან. თელავის უყნდბი კელზედ არ არის მკოდენი საჭირო-

(*) განსაკუთრებით მცოდინარეთა რაიმე სავანა ანუ საქმეა. ევროპაში უწოდებენ სპეციალისტს, ჩუქნს მკითხუტლთა ვითოთუ შენიშონს ეს სიტყუა: რათა სხუა ალაგს ვახარებთ მას სიტყუას.

ება, ამიტომ რომ თუქმის ეოველს ბაღ-
ში დგას რაოდენიმე სეხილნარი, რომლისა-
ცა ნაყოფი იხმარების სამინაოდ. ვკონებთ
რომელ კარგი შემოსავალი იქნებოდა სა-
ზამთრო სილისაგან რომლისაც ჩამოტანა
შეიძლებოდა ქალაქში ანუ სსჭა ალაგს, მა-
გრამ ჯერ მკვ გვარი კელობაც არ არის
შეთვსებული.

ესლანდელი სულიერი კელობისობა რო-
გორათაც ეაჭის გაწეწა და ამოხტწვა,
ურმების გაკეთება, აგრეთვე გუთისა და
ფარცსჯა; თევსაობა ალანანში, ნადირობა
და ჭია არის უკანასკნელს ცუდს მდომა-
რეობაში. ნაკულობა კარვისოსტატის მუ-
შა კაცისა სმირად გვაგდებს იმ მდგომა-
რეობაში რომელ უნდა გამოვიწერთ თბი-
ლისიდან მალაღის ფასით.

ესლანდელი ურმის გზა თბილისიდან
სიღნაღსედ, სიმორის გამო ამჯრებს ქირა-
სა სუთიდან თსუთმეტამდე და ამით საგანსა
ეკარება თავისი ნამდჯლი ფასი. ამ გზის
სამაგეოროდ შეიძლებოდა კარგი გზის გა-
კეთება გომბორსედ.

სორგოს მოყვანისათვის.

დარწმუნებული ვარ მე, რომ შემამულე-
ნი ასურტწბენ გაცნობას ჩემგან მოყვანი-

ლის სორგოსას და ამასთანავე ^{სორგოსი} ^{სორგოსი}
გორ გამოისდება ამ სორგოსაგან არაუი,
ამისთვის კულითად ვარ მოწადინებული ეს
ცნობა დაიბეჭდოს, და მით მებატონეთა
სარგებლობა მიეცეს.

ბევრს უწერია სორგოს მოყვანა სარ-
გებლობა არისო, მაგრამ ეს მხოლოდ კი-
თსუთ გამართლდება, საქმით, თუ კარვით
გამომიძეთ ესე სარგებლობა ვოველთს არ
იქნება ერთ გუარი.

მე ამით იმასკი არ ვანობ, რომ სორ-
გოს მოყვანა არა ღირდეს შრომათა. არა,
ამას ვანობ მხოლოდ იმ მებატონეთა გა-
ბრთხილებისათვის, რომლითაცა აქწი იმე-
დი ამ მცენარის მოყვანისა და რომელ-
თაც ზირტწლად მცირედ მოკვეთთ, მაგრამ
მინც იმედი არ უნდა გადაიწუტონ.

კავკასიის მსარესედ, როგორც მე მი-
თვალიერებია **12** წლის წარმავლობაში,
უფრო ადჯლად შეიძლება ამ მცენარის
მოყვანა, ვიდრე სსჭა მსარესედ; **1** კავკა-
სიის მსრის მიწას არ უნახავს სამყოფად
თავისის ბუნებითის მცენარის მოყვანა.
რომლით შეიძლებოდნენ მებატონენი ფრიად
გამოსაქწბნს ზირტუთათს სასრდოსა;
2. სორგოს უფრო მცირედ უნდა მოწეწუა
ვიდრე სსჭა მცენარეთა, არც ისე სდება
ზაფსულის ცსარეს მსისაგან; **3.** თუნდა
რომ სიცხისა ანუ სსჯს რომლისაჲ მი-
სესით არ შემოვიდეს, მინც შეკვილიან

ვისმართ მსნაურთა ზირუტუთათჳს უზირ-
ქულეს საკუჭბრად.

მარტის ზირუჭულ დღეებში დათვისილი
აზრეოგ თესლი, 29 დღის შემდეგ ამო-
ვიდა, მაგრამ წინარადგი იხდებოდა.

იენისის ზირუჭულ დღეებში სორგოს
სიმაღლემ მიასწივა ადღამდენ, მაგრამ
მკენარევი ისევ წერილი იყო, მერე განხდა
შვალთა და გადაჭაძა მირუჭუბამდე, მაგრამ
სახჭაროდ წჳსა მოვიდა და ღერომ ისევ
ძალე დაიწყო ზრდა. ივლისსა და აგვის-
ტომი ძალიან კარგი ამინდი დაუდგა, რო-
მლისაგანთ სორგომ ისე დაიწყო ზრდა,
რომ აგვისტომი იმისმა სიმაღლემან მიას-
წივა მომატებით საშს ადღამდინ და სათუ-
სლე თავთავიც დიდრონი ჰქონდა. მისნი
ღერონი გამოვიდოდნენ თითო გირუანქა
და ამის შემდეგ არც თუ ერთსულ იყო
მორწყული. რადგანაც უოკელი ღერო ერთ
დროს არ შემოდინ, ამისთჳს დავიწყე სე-
კტემბერში და როგორც რომ შემოდითა
იმ დროშივე ვჭრიდი; მუჳათაბა გავათავე
ვიდრე ეინვები დაიწყობოდა, რომელნიც
გამოხდნენ ნოემბრის დამდეგში.

შემდგომ ამისა, ღერო გეფურწქე და
მსხლის წუჭრებით დავაწეე კომში, ეს
კომი აშენებულთა მიწაში და ზემოთ მხო-
ლოდ 2 ადღის სიმაღლესეფ არის ამო-
სული, ამასა აქჳს კვერდებზედ სანთაო
ფანჯრები, იმ ახრით, რომ ჰუარმა იმუჳა-

ოს და არ დაბდნენ. ამა კომში ვი-
დრე 4 თვე მქონდა სორგო და კარვად
ინახებოდა. თუჳცა ესეი არის, რომ ღე-
როს დაბება დიდი სარუგებლობა არის
რადგანაც ამისკან გამოისდება სპირტი.
ზარკები, თავისის თესლით. კონებით, გავდე
ხარდასზედ, რომ კარვთ გამომძრალიყო.

ნოემბრიდან შეუდევი სორგოდგან სპი-
რტის გამოხდასა, მაშინსა საშუალობით,
რომელსაცა აქჳს ორი ცილინდრი () ერთი
ერთმანერთის ზირდაპირთ მბრუნველნი რო-
შელთა შუა იჭვლიტება სორგო; ეს გაჭე-
ლექტილი სორგო ცუღით წვრილათ და-
კუწეთ და ჩავყარეთ ნაჳში, რომელშიაც იმ-
თენი ტუილი წვალი ჩავასხი, რომ თითო
გირუანქა ღეროს ორორი გირუანქა წვალი
მოუვიდოდა. მერე კარვად ჩავჭუჭუეთ, კიდე
დავასხით წვალი, შემოდგანაც სსუა ნაშჳა
დავატენეთ, და ასე ამ კვარის ქვეით გა-
ვამსეთ ნაჳი. მერე ნაჳს დავსურეთ სუფი
და შემოვკლენე თინთათ.

მე-14 დღიდგან დაწვებული ვიდრე
16 დღემდისინ ამ კვარად მოშხადებულის
სორგოსკან შემოილებოდა გამოხდა სპირ-
ტისა. როდესაც ნაჳიდგან სუფი იხდება,
მაშინ ომსივარი არ ახდის, მაგრამ სპირ-
ტის სუნსეი უჳკებს, და იმისი წუჭრიც
მკავე კემოსი არის. აქ უნდა შეენიშნოთ,

(*) მოგრობო მრეტული ნოეთი, სკოტინკის მსგავსი.

რომ იმ ოთახს, რომელიც დანიშნულია სორგოს სადღურათ უნდა ატობდნენ, ამისათვის რომ მას ჭერი ესაჭიროება ზომიერი ე. ი. რეჟიმურის გრადუსით 7-ზე დაბლა და 14-ზე მაღლა არ იყოს.

ამ გუარის ანგარიში სორგოს დუღილს არცეი მოუნდება 14 დღე და სწორიც გამოხდება უმეტესი.

შემდეგ ამისა ამოკიდე ნავიდგან დამკვეთული სორგო, იმითი გავამსე ქვაბი თუქმის ზირთადისინ და სედაც ცოტა წყალი დაეხსი, რადგანაც მუშინოდა არ დაიწეს მეთქი. ზირუჭლად მონახადი ისეთი მკარნი იყო, როგორც ჰურის არაუი, მკრამ მერე სიმკრე ცოტად მუხუსტდა, სამს საათს შემდეგ გამოხახადი ავიღეთ 30 გირვანქა სიაი. შემდეგ ამ სიას მეორეთ გამოხადში ქვაბში დანაუული მუშის ნახშირი ჩაუარეთ და ავიღეთ 3 გირვანქა წმიდა სწორტი, 74 გრადუსიანი. ამ სწორტს ცოტათი ჰქონდა ჰურის არეის სუნი. ამისათვის საჭიროთა ვრაცს მკითხუჭლთ აღუწერო ზომიერი სორგოს მოხმარება. 200 გირვანქა სორგოსხან ავიღე 160 გირვანქა სიაი, და მეორეთ რომ გამოვხადე 16 გირვანქა 74 გრადუსიანი სწორტი. ამ 16 ქირვანქას სწორტს რომ 16 გირვანქა წყალი მოუმატოთ, მაშინ მივიღებთ 52 გირვანქა 57 გრადუსიან არაუსა. 100 გირვანქა სორგოს ნამჯას გამოღის 8 გირ-

ვანქა სწორტი.

მრავალი დონისმიება არის სორგოს გამოხდისათვის, მკრამ როგორცა ვხედავ, სემა დანიშნულს ჩემკან სამქალებით ეოველზე უადვლესი და უნამდვლესია. მე რომ მკითხონ როგორა ვსვი სორგოს გამოხდასუ, სასარგებლოა თუ არაო? მაშინ უნასუსებდი, ზირუჭლად ამასა: რომელთა მამული არის განსმორებულით სავაჭრო ადგილთაკან, განსაკუთრებით იმა მუამუღეთ უმჭუჭლად უნდა მოიუქნონ სორგო და მისგან ხადონ არაუი, რადგანაც მისი არაუი ბეერსა და შორის გზის მესავრობაში სმლესს, იქა მუამუღეთდა, რომელთა მამულნი არიან ქალაქთა სიანლოეთა უნდა მუუფარდონ უფრო სარგებლობა იქნება თუ არა, რომ იმათ სორგოს მკეიერათ მოიუქნონ ჰური, იონჯა, თივა და განსაკუთრებით კარტოფილი და თაღეაში (ჭარხალი), ამისათვის რომ ესენი მკრს ფასად ისეიდებიან ქალაქებში; 2, და რომელთაც დიდრონი მამულეები აქვთ, ამასთანვე სამეოვად წყალი და მუმა იმათ უთოოდ უნდა მოიუქნონ სორგო და მისგან აკეთონ მაქარის ბადაგი. მაქარის ბადაგი ისე წმინდა არის, როგორც თაფლი, ეს მე თითონ გამოვცადე, 3, რომელთა ადგილებში წყალი უხვად არის, იმ ადგილთა ზატრონნი უნდა გახდნენ ამხანაგათა და სასოკადოდ მოიუქნონ სორგო კარვა დიდის ზომისა,

და გააკეთონ მისგან მაქარი. მთავრობას შეემლო ემეკლნა ამა ამხანაგთათჳს შემეველებით საჭირო მაძინებინა, რადგანაც ამ გემარი საქმის შემდგომ არამცთუ მსოლოდ იმა ზირთათჳს არის სასარგებლო, რომელნიც აღსრულებენ ამ საქმეს; არამედ საქიროა თჳთ მხრის სასოცადლო სარგებლობისათჳს.

მთიან ადგილებში, საცა წუშები და ნოტიო ღაძენი ხშირად არიან, იქ შეიძლება მოიყუანონ სარგო მოურწყუქლათა; ის თუცა იქ არ შემოვა. ე. ი. მისი მარცვალი არ ივარგებს მინდორთა დასათესეულათა, მაგრამ არაეის სასდელათუი ძრიელ ივარგებს.

ღიდის მძულების მულობელთა შეუძლიანთ თესლისაგან გამოიღონ სსუა სარგებლობაცა, რადგანაც ამ თესლთაგან არაეიც გამოისდება და საქონელიც გამოიკუქმება. მინაურთ მურინტლთაც ძალაან უუვართ ეს თესლები, ცხენნი და რქოსანნი ზირუტეინიც სიამოვნებითა ჳსჯამენ. თესლნი სორგოსი უნდა დარჩნენ იმ დრომდე, ვიდრე სრულებით შემოვიდოდნენ. თესლთა სრულიად შემოსვლა ეტეობა მით, რომ დასრულების დროს დაიწყებს ბრწყინვანსა. თავთავთა შემოთი მარცვალნი უფრო ძალე შემოდან, ვიდრე ქქმლოთნი. შემოსულნი თავთავნი მოიჭრებიან, და ისე მოექცევიან როგორც შემოთ არის ნათქვამი. როდესაც

თავთავნი სრულებით გასმებიან, მაშინ გაამურენენ ფიცრის ნახურტმი და ასე დაურევიანებენ მარცვლებსა; მერე მარცვლთ გაჭსცსრილენ, ამით სსულნი მარცვალნი დარჩებიან ცსრილში, რომელსაცა სმართბენ სათესლთა, წურლინიეი იხმარებიან ზირუტეუთა და ფრინველთ საჭმელათა. თუ რომ ამ თესლთაგან სურთ გამოხადონ არაეი, მაშინ იქცევიან ამ რიგად: თესლთა ჳრომუქნ და სედ ასსმენ ნდულარს წუბლსა; ამ ცომს უმატებენ სომიონად ღლედის ანუ ღუნის საშსა, შემდგომ, როგორც სზირტისათჳს, და იღულებს, ეს გამოჩნდება შემო აღნიშნულის ნიშნებით, რომელსაც, როგორც სორგო, გამოჭსდიან, საშუაო სორგოს მონაქუნად ორის დღისა ვადება.

- 1. ორჯერ სუნა რვა დღე, დღეში გუთანი დირს **4 მ. 8** დღეში **52** მანეთი.
- დაფარცსუა **1** დღე. **4 მ.**
- კვლების გასატანი **1** დღე. **4 მ.**
- დათესვა და დასერვა თესლისა. **50** კაცის საშუაო დღეში **30** კოზ. **12 მ.**
- მარგულა **100** კაცისა თითო, **50** კ. **59 მ.**
- მორწყვა სამჯერ **12** კაცით. **50** კ. **6 მ.**
- თავთავის მოჭრა **20** კაცით მოურუთა და მოტანა შინ **65** კაცით თითო **30** კ. გაფურქნა სორგოსი **1** ღესეტნიდგან

მოვა **60** ათასი გირვანქას სორგოს **1200**
კაცით **50** კ. არეის გამოსდასუ სამი
მუშა დღეში **30** კ. **75** მ.

ექმსი საყენი შუმა, თითო **15** მ.
90 მ.

სრული გაწობა სორგოსაგან არეის
გამოსანდელად ღირს **2** ათასი მანეთი.
სარგებელი რო ვიანგარიშით **7** % იხა-
მს. **140** მ.

სულ. **315** მ. **50** კობ.

ჩემგან აღნიშნული ფასნი ეთანხმებიან
მსოფლიო ტვილისის გარშემო ადგილებსა;
აქ სამუშაო ფასი მუშა საღისისა და შუმა
ძალიან ძვირია არის, ამისათვის ხარჯი სო-
რგოს მოსაყენათ და მისგან არეის გა-
მოსანდელათ იქნება სხვა, სე ქართულს
მხრის ადგილებში ამაზე უფრო იაფათ
იქოს.

თუ რომ ნიადაგი კარგი და ნაყოფი-
ერია და წყლიც საძეოფათა აქვს, მაშინ
შემდეგა მიღება **20** ათასი სორგოს მი-
რისა. ეს მოგვექმს **30** ათას ღეროსა,
ამისაგან გაფურცქენის შემდეგ დარჩება **60**
ათასი გირვანქა მასალა, რომლისაგანაც
გამოისდება, შემოსსენებულის ანგარიშით
600 თუნგი არეი, თუნგი რომ მანეთო-
ბასე ვიანგარიშით. ერთი დესეტინიდან

მივიღებთ შემოსავალს **800** მანეთსა. მაშინ
თალია წლეულსეი არეი ცოტა იაფია;
თუნგი ისეიღება **80** კ. მატრამ საყოფელ-
თაო ფასი არეისა არის **1** მ. და **60** კ.-
1 მ. **70** კ.

ზემო აღნიშნულს შემოსავალს უნდა
მოუმატოთ თესლის ფასი, დანიშვნა რე-
პლისაც ძალიან მსელია. სორგოს თაყთა-
ვი წონით გამოდის თითო ერთი ლოტი-
დგან ოთხს ლოტამდე, ასე რომ ერთი
ერთმანერთზე გამოვა ორორი ლოტი.

80 ათასი ღერო რომ მოვიდეს, მაშინ
მათი თავთავის წონა იქნება **160** ათასი
ლოტი ანუ **5** ათასი გირვანქა.

თუნდა მეოთხედი ამისი არ იქოს გა-
მოსანდელი არც გამოსანდელათა და არც
წირუტეუთა საქმელათა. დანარჩენი **5750**
გირვანქა რომ გავიდოს დაბალ ფასათა
(გირვანქა **1** კაპ.) მაინც შემოსავალს მო-
გვექმს **57** მ. **30** კ. ამისთანავე არ უნდა
დავივიწყოთ რომ მისი ღეროც გამოსანდ-
ეია, რომელსაცა სმარობენ ცხენთა და რქი-
ანთა წირუტეუთა საქმებრად.

სარჯნი გამოსწობრად არეის სანდ-
ლის ქარსანისა, რომელშიაც შეიძლება
30-დგან **60** დღემდის გამოხდა ორის
დღეურის მიწიდან მოსავლის სორგოსი
არაინ შემდგომნი.

1, სორგოს ღეროთა გასწორავი მაშინა
დასჯდება **109** მანეთიდან **05** მანეთამდე.

ჩემი მამინის ცილინდრი თუჯისა მიუღარს 500 მან. მაგრამ ის სულობითაც არ ღრის უმარჯუჭსი ქვსაზე სამუშაო.)

2. რვა დასაქვეყნებული ხავი 40 მანეთობასზე. 592 მ.

3. დიდი წელის ბოჭვა, რომელშიაც წელს ინახავენ. 40 მ.

4. საცეცხველი ძილი. 50 მ.

5. წელის ამოსაქსნებული (ნასოსი) 100 მ.

6. გამოსახდელი ქვაბი თავისი ზარფუშითა, მილითა, წელის ცეცხითა, ქვაბის დასადგომელი და ცეცხლის შესაქუჭთვებული სულა ღირს. 604 მ.

7. შესობა: ერთი ოთახი არეის გამოსახდელი, ერთი ოთახი ბუშებისათვის, ერთი ოთახი სამკაულებლად, ერთი არეის შესახსავი ოთახი და ერთაც კამი. 4200 მ.

სულ 2534 მ.

სარწმუნოდ უნდა ვკონსტრუქციონ. რომ ყოველს მამულში აღმოჩნდება სამუოფი მასალა ქარსანისათვის, ე. ი. ხეტი და ქვა რომელზედაც შეიძლება დგეს მამინის დადგმა, ასე რომ შესობისა და ქვსათვის 354 მანეთი რომ გამოვირცხოთ, აღნიშნულის 2534 მანეთიდან, მამინ ქარსანა დაუდგება 2 ათას მანეთათა.

თუცა მრავალნი ადგილთა უმარჯუჭსი-ბანი არიან: ქარი, წელის სიტოტავე, მურათ სამუშაო ფასის მცდევა, მაგრამ მინც ვიმედველობ, რომ გნდროსკანაც ისეთი სარგებლობა გამოვიდო, როგორც სორგოს მოყუხანისკან; მართალია ჰირჭლი გამოცდილება არ იყო მარჯუჭ, რადგანაც მოკრეფილი 5/6 სორგო, შემდგარი იყო ისეთთა წვრილთ დეროთავან, რომ არ შეიძლებოდა მისი სმარება არეის გამოსახდელათ; მეორე უბედურება ეს იყო, რომ მინდონში მამინარი მოყრია და მე ბუბა ვერ ვიმოხენე განსამარკლავათა, მხოლოდ შექქსედი ნახილი ამოვიდა, და ისიც იმ ნიადავზედ, რომელზედაც ჰირჭლათ დაეთესე; ამ ნიადავზედ ისეთი სორგო ამოვიდა რომ, როგორც შევითა ვსთქვ. თითო დეროსა ჰქონდა წინა ერთი ვირუხქისა. ჰირჭლი დუდილიც ვერ იყო მარჯუჭ ამიტომ რომ დაეუწულს სორგოზედ წელის დასსმა ბლომით მომივიდა, და ამითი წჭწნი დაუშვაგდა; მაგრამ ჩემი სორგოს დუდილი ზოგი იმის მიზეხი იყო რომ არ მივიდა სისრულეში, რომ სადღუნ იდგენ უცესლო ოთახში, და ამავე დროს, როდესაც დუდდა, დადგა სამხიელი ვინვა, ამის გამოთ დუდილი არ იყო ერთ რიგი და თუქმის სრულეით შედგა. ამისკამო არეის სიმაგრეც იყო. სორგო მამინ უფრო ძალე შეუდგება და სიმაგრეც ემატება,

როცა ტფილს ოაზსში სდვას.

სორგოს შემუშავების გამოსავლისაგან მე ვარ მადრიელი. თუცა შრავალი გარემოება მიძლიდა კიდევ სარტებლობასა, რომელთაც უნდა შევბოდი ზიანითა, მაგრამ მანც სარტეპლიანია, და წმინდის სჯინდისით ურჩევ ეოველთა შემუშულთა ინაქმონ სორგოს მოყვნითა; ჩემი გამოცდილებანი ვიცი სსუათა გააფრთხილებენ ამ გვარ უმარჯუტობისაგანსა.

მე დიდად მოსიხარულე ვიქნები, რომ ვინც მოვიდეს ჩემთან რჩევის საკითხავათ სიტყვთ განუმარტო რისაცა სურთ ცოდნა და ამასთან ვანჭრო ქარხნის ეოველივე მომართულება, რომელთაცა სურთ კამინჯუბ მისი.

ლოჯისს. ფივიცი, მოურავი, ბარონ ნიკოლაის მამულინსა.

მოვლისათჳს ახალ-მოხარდის საქონლისა დროჲდამ დაბადებისა სრულს აღსრლამდის. (.)

ზირუტეჳს მომენება და მიწის მუშაკობა შეადგენენ უმთავრესსა შტოსა სოფლის ზა-

(.) ეს არის თარგმნილი აღწრომის ალექსი ბაჟნოვის თხზულებადამ, რომელიც არის დაბეჭდილი

ტრონიის მოღუჭაწებისასა. არის ორთა ზღვრული ღრში, რომელზედაც სრულებით მოყვნას ეუროპოული მიწის მუშაკობა. ეს ორი შტო ესრედ მქადროდ ურთიერთისა შორის არის დაკავშირებული და ესე ეითარი ურთიერთი შედმოქმედება აქუწ ვრთს-მოორჳსედ, რომელ აწინდელს მიწის მუშაკობის მკომარეობაშიერთს უმეოროდ გამოდგომას არ მუშლიან.

მართალია, შეიძლება ვანჭროთ ბინადარნი სულსნი, მივლობელნი იმისთანა ადგილებისა, სადაც განსწუთრებით ჰქაჳსთ ზირუტეჳს და სადაც კაცთაგან არის ფრიად მცირელი მსრუნველობა, მასზედა, რომ მიეცეს მცენარესა კვლოვნებითი შეწვენამ.

მასლობლად ბუენოს-აირესისა, ფრიად დიდს სივრცეზედ, რომელიც იწოდება ზამპოხად, დიდს ურისცჳ ჯოვი ცხენისა და ნასირი რქანისს საქონლისა, სადაც არა სწანს კუჯლიცა მიწის მუშაკუებისა. მცირედ მცირედმა დაკლებამ მოსახლობისამან გარდააქცია გარეშეო რომისა, ოდესმე საესე სოფლებითა, ნახსავებითა და ბადებითა, ვრცელს უდაბნოს სამოურად. მსეავსს სამოურად შეიქნენ მანდრონი კალამბრისა და ახულისა, სადაც სწანან ნაქცევენი მრავლისა ქაღაქებისანი, რუბეტი, კანჭიის

1832 წ. სოფლიურის მოსახლევრობისა ყურანღში. ამ თარგმანში არის გაშუქებული რაოდენამე ადგილები, რომელიც არ დგინსე სწორად.

ზღვს ზირსედ, ღონის ვასახების ქქტქანა-
ში და საზოგადოდ სამხრეთის მინდვრის
ღებურნიებში, მიწის მუშავნი უპირტქლესად
იეოლიებუნ ზირტუქსა.

ეს ძავალითები გვანტქსუნენ, რომელ
შეიძლება ზირტუქს მიშენდეს წარმატებით
მაშინაც, თუნდ სრულებით არ მუშავებდენ
მიწასა, მაგრამ იმ შემთხტქვაში, ოდესაც
იქ მოსასლენი ტპობუნ იმით კმაყოფილსა
სასრდოსა, ანუ ოდესაც იმ მოსასლეთ
გარეშეო დვას მესობლად ხალსი მიწის
მუშავი, მსეიდველი საქონდისა და სხტუა
სასრდოების ღონისძიების მიძღები.

თუძცა ზირტუქს ტუათ იქსადაც არ მუშავებენ
მიწასა, მაგრამ არ შეიძლება წარმოვიდგინოთ
იმისთანა რაოდენიშე ძავალითი, რომ მიწა
შეიმუშავებოდენ უპირტუკოდ წარმატება ხენათე-
სვაში, შებალობაში, მესობსტობაში და სხტქში
გარდაწვეუტით არის დამოკიდებული მოშე-
ნებასზედ ზირტუქსა, რომელიცა გვაძლივეს
გამაზობებელსა მიწის სასუქსა. ის სნული,
ის ბოსტნის კვალი, ის ენა, იქაც, რომელსაც
ქქტქანას მესტუდა კრტად დიდად ნაყოფიერი
მიწის ნიადავი და სასიამოვნო ტუა, მსწრაფლ
მოუძღურდებიან და ძალბ მიეხდებათ, თუ იმათ შირის არ იქ-
ნება გავუტებული ზირტუქს სადგომები,
სადაც ცხოველნი აძლივეს მიწის მუშავს
ძურვასსა მასალასა ნაყოფიერებისსა.

ძრავალ მიწინს ქქტქანის მსარებში, ვი-

თარცა რუსეთში, საკუთრივ განმორებული
სატასტო და დიდის ქადაქებიდამ, ზირტუ-
ქს მოშენებას კიდევ უურებუნ სოკავრ
ვითარცა მოქმედებასა განსაკუთრებულსა და
განსხტუაბებულსა მიწის მუშავობისხვან. ღერ-
მანისა და ტრანციაში, სადაც სასლობენ
უგრო მტიდროდ, უქტქ დიწვეს უურება იმ
რქანს საქონდლსედ, რომელიც ეკუთვნის
ძისას ანუ ფერმას (ქადაქის განმორებით
გაკეთებულს ბაღით სასახლეს გომურებით,
სახსავით სს. ავარაქს). ვითარცა ამა მიწის
ანუ ფერმის მიუცილებლად განუშორებულს
ნაწილსედ, ანგლიაში და ღოლანდიაში ზი-
რტუქს სადგომები და სასნავები არიან
სრულებით შეერთებულნი, ერთი არ გამო-
დგება უქმოროდ, სწორედ ესრედ, როგორც
ფაბრიკა (ქარხანა) უმაშინოდ (უმაქანოდ),
რეინის გსა უწარავოსით. (უურმოთ, რო-
გორც მოძრაობს ობთქლის მაშინით).

ზირტუქს მოშენება შედგენს უსტუსა
და სწორესა წყაროსა ხალსის სიმდიდრი-
სასა, ეს შტო სოულიურისა მოსახლ-
კარობისა; თუ რიგსედ იწარმოება,
უსტუად აჯილდოებს შრომისა და სარჯისა-
თუს.

სურას ვიტუტთ იმაზედ, რომ ზირტუქს
ფეინი შედგენს მიუცილებელსა სასუქსა,
შეშინავსა მიწის ნაყოფიერებისასა, რადცა
ესრედ საჭირო არს, ოდესაც თანდათან
მრავლდება ხალსი, რომლისცა გამოითხო-

ეების ბეკრი სასრდოა და თანდათან ჩუქნი მიწა, მცენარების შემუშავებითა, უღონოდება,--თუთ მომენებული ზირუტუქ შეადგენს საქმელსა, უსრუნველ ჭეოვს კაცთა რმითა და სორცითა, აძლევეს ვერეთვე ტანისამოსსა და ფესსაცმელსა.

ეს უსიტყონი მეკობარნი და თანა მოგზაურნი კაცისანი ზირუტლნი შესვდნენ მას ღასაბამიღამ საუეუნეთა, მეთანამრობოვნ მიწის მუშაკობაში და კარდატანაში დიდთა და შიმითა საღებთა ერთისა ადგილიდამ მეთრეხედ, არ ითხოვენ არა რაჲმესა სამაგიეროდ თავის შრომისათვის, თუნიერ მიუცილებელისა სასრდოასა სიცოცხლის დასაცუქლად, მსახურებენ ესრეთის სახით სიცოცხლემი, სოლო შემდეგ სიკუდილისა ღანაშინი მათისა სსეულიდამ აძლევენ სარგებლობასა.

სოფლის მოსახლენურე, თუნდ მდიდარი მუღობელი, მექანი ათასის სულის უმისა, ანუ ღარიბი--მდაბლის წოდების კაცი, მექანი მცირედისა მიწის ნაწილისა და ერთისა ძრთისა, ეთაველთვს მიიღებს სარგებლობასა მენახულის საქონლისაგან.

ყოველი, რაჲც არს თქმული სარგებლობასა ზედა ზირუტუქსასა, უზირუტლესად შეეხების რქანსა საქონელსა; ამისაგამო მენება და მენახვა იმისი, მინაურთა ცსო-

ველთა შორის, სიმაროლით ექნენ უღონოს იქმნეს საკუთრისა ზატონთა უსრდელისა, რქიანი საქონელი მეთანამრობობს მიწის მუშაკთან, აძლევენ სასრდობსა, ტანსაცმელსა და მიწის სასუქსა, სსუტზსედ უმეტესსა და კარგის ოვსებისსა.

იოსებ მამაცამული.
(განგრძლება იქნება შემდეგ ნუმერში)

უღალლო რედაქტო!

სამი ნომერი ცისერის დამატების, წოდებული ეგუთინის დედად მივიღე და დიღის გამოყოფილებით წავიფითე. ძალიან საჭირო იყო, ვერაბიული მიმულის-მოვლა.

ერთი კლიწადაჲ მე ვსტრეოვრე გორში და როგორც გავიცნე გორის უწვლის მიწისაჲს მოვლა, აქამომდე სრულებით არა გავეტებულა რა მესაფურთა ადგილის სიმდიდრისა მიწებითა, წყლითა და ტყითა.

ჩუქნის სიღარიბის მიხედა ამ საუეუნოს დეკემბრის იყო ჩუქნი მოუსვანებული ცხოვრება. სამოცი წელიწადი შეტია სარგებლობაში მშველთა არის, მაგრამ ამ მშველთათ ჩუქს კერა უისარგებლო რა უსრულელობისა გამო.

თუმცა ზოგნი ამბობენ, რომ მიწები ჩუქნის სიღარიბისა უფულობა არისთ, მაგრამ როგორც მე ვცნას, ფუელიც ბეკრი დახარეულა ჩუქნის მიმულის ზატრონებისაგან სრულებით უსაყოფოთ; უზარეულესად ფუელისა კაცი-სითვის არის ქსეკლა, მაგალითად ვსჯელი, რომ ვერაბიდან მოღან ფრანცუზისა, ერმანიულის ჩუქს მიამულა უფულო და მოვლევს ღონს მდიდრეთა... ვუღითა და სუღითა ვისურვებთ კეთილ წარმატებას და განრცვლებასა ქსეკლასა ვერაბილის მიმულის მოვლისას.

თუ ჩემსა სამსახურში მოამტა ღრო, დიღის გამოყოფილებით შევეწყობი რაოდენიმე სტატეიამი.

თქუქნის განუთის ეგუთინს დედისა კულმსურვალეთ წარმატების მსურველი კოსტანტინე მამაცამოვი.

ჩუქნისა წელს, გას ფებრუალის. გორი.